

Podmět (Subjekt) – na 26. 3.

Podmět je přítomen jen v tzv dvojčlenné větě, je to výraz s levovalenční pozicí (levovalenční doplnění VF – predikátového slovesa, jemuž je podmět syntakticky nadřazen a vyžaduje z jeho strany jednosměrnou shodu).

Pojmenovává:

- agens (konatele děje): *Petr běží. Zedník staví.*
- nositele stavu: *Petr spí.*
- patiens trpného děje: *Petr byl pochválen.*
- nositele vlastnosti: *Petr je veselý.*

Základním vyjádřením podmětu je syntaktické substantivum **v nominativu**, tedy skutečné podstatné jméno (*Eva zpívá*) a slova užitá v jeho platnosti. Jsou to:

1. Adjektiva zastupující substantiva: *Nemocný se uzdravil.*
2. Zájmena: *Já jsem to neudělal. Znáám člověka, který to umí. Nikdo není dokonalý.*
3. Číslovky: *Tři odešli. Oba se vrátili. Jeden nikdy neví.*

Syntaktickou povahu substantiva nabývají také slova neohebná, různé tvary ohebných slov a ustálená slovní spojení. O jejich funkci svědčí, že se mohou spojovat s adjektivním přívlastkem: *Každé proč má své proto. Rozlehlo se hromové hurá. České a má jiný význam než ruské a.* (Podmětem zde tedy není příslovce, citoslovce nebo spojka apod., ale **syntaktické substantivum**, jehož platnosti uvedená slova nabyly.)

Za podmět považujeme i substantivum **v genitivu**, a to v těchto případech:

1. **Genitiv partitivní** – slouží pro označení **částečnosti** (množství) po slovesech *přibýt, ubýt, napadnout* apod: *V řece ubylo vody.* (transformace věty: *V řece ubyla voda.*) *Napadlo sněhu.* (*Napadl sníh.*)
2. **Genitiv záporový** – je zachován v ustálených konstrukcích jako pozůstatek staršího stavu (17. stol., kdy se po slovesech v záporu užíval genitiv téměř vždy): *Nezbylo po něm ani stopy.* (*Nezbyla po něm stopa.*) *Nebylo tam ani živáčka.* (*Nebyl tam ani živáček.*)
3. **Numerativ** (numerativní genitiv) – stojí závazně po základních číslovkách od 5 výše a po číslovkách neurčitých (*Přišlo pět/několik chlapců.*). U takového spojení substantiva s číslovkou bereme za základ substantivum, výraz udávající kvantitu je přívlastek shodný: *Českou republiku navštívilo mnoho cizinců.*

Podmět se vyjadřuje také **infinitivem**, vyjadřuje se jím děj, který se v přísudku hodnotí nebo ztotožňuje s jiným: *Odejít by znamenalo zradit.* (= *Odchod by znamenal zradu.*); *Uprchnout nebylo snadné.* (= *Útěk nebyl snadný.*)

Funkci podmětu může mít i **vedlejší věta**, která vyjadřuje podmět věty řídicí (hlavní věta pak podmět nemá a představuje přísudkovou část věty): *Je nutné, aby přišel.* (transformace: *Jeho příchod je nutný.*) *Kdo lže, ten krade.* (*Lhář krade.*); *Mrzí mě, že odešel.* (*Jeho odchod mě mrzí.*).

Podmět může být **nevyjádřený**: *Četli jsme si.* (nevyjádřený podmět *my*)-

Poznámka: V češtině osobní zájmeno u slovesa zpravidla v neutrálním projevu neužíváme. Jeho užití je vždy motivováno:

- když není osoba určena koncovkou přísudkového slovesa: *Já myslel, že to víš. My o vlku a vlk za dveřmi.*
- při zdůraznění podmětu: *Jen já o ničem nevím. Oni mají dovoleno, u a ty pracuješ.*
- při citovém zabarvení projevu: *Poslouchejte, já vám něco řeknu!* (x neutrální: *Řeknu vám něco.*)
- při podmětu několikanásobném: *Já ani bratr jsme o tom nevěděli.*
- je-li podmět rozvit přívlastkem: *Kde já nešťátná vezmu peníze?*